

Hoezo: dankber gebruik emèuken?

Als ik naar mijn werk fiets, heb ik bijzondere gevoelens als anderen twaalf kilometer door mij uit de wind gereden willen worden. Ook jongeren (snellere bikes, gestroomlijnder kapsels, betere conditie) schuiven toch stille-tjes achter mij en hopen zo vooruit te komen. In plaats van vereerd te zijn door deze taak als 'wake', de koppeltrekker die de troep ganzen vóór vliegt, kan ik niet voorkomen dat ergernis zich van mij meester maakt en dat ik me onvrijer voortbeweeg dan een fietser pleegt te doen.

Door **Siemon Reker**

Iets leukers. Jan Tissing heeft een 'Zakwoordenboek Drents-Nederlands, Nederlands-Drents' gepubliceerd. De maker van de omslag heeft zich in de luwte genesteld van het omslag van het Drentse spellingboek uit 1988. De kleur is identiek, de lettertjes zijn net zo van het leesplankje van Hoogveen gerold als — heel functioneel destijds — bij dat mooie boek van Harrie Slot en de zijnen, ook van Het Drents Genootschap.

Wat kan een Groninger zeggen over de inhoud van zo'n Drents zakwoordenboek? Ik pak het onder hetzelfde dak gemaakte spellingboekje met zijn vele voorbeelden erbij en zie als eerste oogst van een aantal minuten bladeren dat miseraobel (ellendig; bijster), kieuwspak (kinnebaksham), wieken (het werkwoord weken), varverij (schildersbedrijf), tweidoor (ei met dubbele dooier), blaksem (bliksems!), groet (hardnekkig vuil), magge (een wollen schort) en blavverd (pistool) er niet in staan. Bovendien constateer ik net zo voorlopig dat Tissing zich in dit 'onmisbaar hulpmiddel voor degene die in de Drentse streektaal wil schrijven' blijkbaar niet ingenomen toont met de mogelijkheid om *gliev* (gleuf) en *huuv* (strooien mand) te noteren, want deze opmerkelijke varianten komen er niet in voor. Zal met Tissings onderwijservaring te maken hebben.

Een normale staatsburger met interesse voor het Drents, een beetje journalist, of een serieuze bespreker stapt naar het Drentse woordenboek in wording aan de Kraneweg in Groningen. Daar ligt het materiaal waar het *Woordenboek van de Drentse Dialecten*, het WDD, dat gemaakt wordt door dr. G.H. Kocks en de zijnen. Gewapend met — nee, niet met een *blavverd*, maar met Tissings rode boekje — neem ik een steekproef uit die honderdduizenden fiches die zovele Drenten zo lange jaren zo trouw hebben ingevuld.

persoon, jong en eigenwijs -
postronk
persoon, kakelend - bekstok; bek-
stok; konkel; kwekkerd
persoon, klagend - Jozzel(gat)
persoon, klein - droudel; hiepen-
kriet; Ieponkriet; kreu; plinhoukel;
plinkeuker; koudeldoomke
persoon, klein en dik - bastje, dik -
doddol
persoon, klein en jong - pork
persoon, klein uitgevallen -
boksompovverd
persoon, kletsend - tjaauwelder;
tjaauwelgat; tjaauwolmeulen
persoon, kleurig - kleumkat
persoon, knorrig - vrantop;
vrantor(d)
persoon, koppig - seeg; sege
persoon, kort en dik - koodel(gat);
kordikje; poomel; stommel
persoon, laks - laauw loene
persoon, lang - laaiter I; laankhaals;
laankwams; lemperd; lolterd; schlot-
spalde; schlotspolde
persoon, lang en dun - saiber(d);
gebe; gope; kapstok; ringel; spiltoer;
sprik; taalorisaait; boonstok
persoon, langbenig - balnderd
persoon, leep - lalperd
persoon, lelijk - strint
persoon, lichtgeraakt - neetoor
persoon, lomp - Hans megel; hol-
ster; klonter(d); ontrom(e); plunt
persoon, mager - grashtipper; gras-
hupper; hromham; himphamp; hip-
per(d); linnenrik; moager Ozond;
rtbord; roebard; roeperd; spicht(e);
spierling; spilk; spiltikker; sprink-
hoan; strinde

persoon, mal - Aalbert, maal -;
Haarm, maal -; Jan, maal -
persoon, malig - flauwmos
persoon, moeilijk lopend -
stommelhak; stuldelbuldel
persoon, niet bang - voni Hinderk
persoon, nieuwagierig - gapstok;
hondomeers; nijkaspeheuder; tuutje-
rijnoers
persoon, nors - proel; toosterlocks;
toestomak(ke)
persoon, nukkig - bok
persoon, nurks - tosterd; tosterhakke;
toosterlocks
persoon, onaangenaam - bokkonis;
doosnaiko; hiestentrest; nor; ork
persoon, ongeduldig - ongeduld;
wimpel-op-tak; brandlabbe
persoon, ongezond - aarmhaart
persoon, onhandelbaar - meubel
persoon, onhandig - kiont; knovvel-
kont; stovvel
persoon, onnozel - kaalf; kloun(e);
kolske
persoon, ontevreden - hiepkonter
persoon, onverwacht sterk - dichthoed
persoon, onvriendelijk - dosterd;
stoensbounder; stoetenbounder
persoon, oppervlakkig - silchtmuts
persoon, oppervlakkig - kniddervink
persoon, ordinaal - bie-pad-loper
persoon, oud - knaars; knaarse; knage;
knapperd; knare; knaater; schebrak;
strint
persoon, oud en verzuurd - knarakop
persoon, praatgraag - kwedolmaston;
rudelpot; revelkoar; teutje
persoon, precies - porsiaske; schlot-
vernien

pongholder; puutholder
perfect kiek, oet/oot de -
periode, ononderbroken - rek; schoft
perk paark; park
pera (apparaat) paars; pars(e)
peraan ww paarsen; paarsen
persoon, sarzeland - drokkerd;
drukkerd
persoon, dik en opschepperig -
diknak(ke); speknak(ke)
persoon, dik en log - barries; bullies
persoon, dom en lomp - doll
persoon, druk - elband; vliegertd;
vlegerd; vliegert; vliegert
persoon, gemeen - doonjak(ker);
doerk; Iaplinder; lieder; lieder,
stimme -
persoon, geniepig - lierdre(e)ier
persoon, gezet - stieperd
persoon, grof sprekend - grootbek;
vnelbek
persoon, hebzuchtig - albeeger
persoon, hippend - wuppertie(n); krik
persoon, inhali - gruoperd;
persoon, onhandig; hoggel
persoon, klagend - Jammerhoit;
jammerklaas; Jozzel; Jozzelgat;
Jozzelkont(e); knakwagen;
knakwagen; knakwagen
persoon, klein - dummel; kreu
persoon, klein en dik - porre;
koedeldom
persoon, klein en jong - pork; prugel;
strie
persoon, koppig - deloor; koperd
persoon, kort en dik - poemel
persoon, kwaadaardig - kwaole
persoon, laks - lauwe
persoon, lang - gruppentaander

persoon, lang en dun - geep;
lantecmpool; lat(te); lampe, lange -;
lepperd; sief; sief; sief; sief;
silet(e)
persoon, lichtgeraakt - frabbe;
gramiet; vrabbe
persoon, loerend - gapschötter
persoon, mager - hark(e);
magerhannas; spicht(e); spiltikker
persoon met ongedierte loezebos;
luzebos
persoon met o-benen varkenvanger;
zwienvanger
persoon met grote mond bekstok;
bekstok
persoon, nieuwagierig - gaapstok;
gaapstok; gaopstok; gaperd; gapperd
persoon, nors - proel; storkop
persoon, onbeschoft - gresmieger;
grösmieger; koggel
persoon, onbetrouwbaar - lapzak;
loerang; loeries
persoon, ongeduldig - braunderd
persoon, onhandelbaar - onenter;
dwa(a)rsbongel; meubel
persoon, onhandig - haampel;
hampel; klungel; nustekeof
persoon, onnozel - daorndriester;
kaalf; kaif
persoon, onrustig - Jan Ongeduur;
ongeduur
persoon, ontevreden - knarperd
persoon, onverschillig - boesteller;
gaffel
persoon, pedant - huggie(n)
persoon, raar en dom - gaans; gaanz;
koolgaans; maalhibbel
persoon, ruw - dikhoed; rouwdouwer
persoon, saai - druggroem(e)
persoon, schetterend - kilsterkuore

▲ Kijk en vergelijk: links uit het Gronings-, rechts uit het Drents Zakwoordenboek.

Ik waag één lukraak schot in het midden van het bestand: woorden die beginnen met de letters *loe-*. Als ik loesoer (deugniet), loes (luis), loezen (hoofdluis), loezebos (persoon met ongedierte) en de loezekam (stofkam) even voor één reken, heeft Tissing er een stuk of vijftien. Het moet toeval zijn dat in dat kleine stukje naast de *loesoer* en de *loezebos* ook nog de negatieve benamingen *loerangel*, *loer-derd*, *loeries* en *loeder* huizen.

Ook het WDD scoort hoog met die aanduidingen, we voegen *loebies* (schelm) en *loederhond* aan de loe-collectie toe. De woorden van Tissing komen alle in het WDD-in-woording voor, behalve voor zover ik gezien heb loeries-achtig (dat is ook overbodig als je weet wat een loeries is), loesoer (scheldwoordenverzamelingen zijn nog minder vaak compleet dan woordenboeken) en loezemelde of loezemil, een meldesoort. Dat laatste verbaast me van de natuurmens Tissing het minst.

Afgezien van veel loeze-samenstellingen bezit het WDD een stuk oft wintig woorden méer in dit onderzochte fragmentje en bij een aantal een paar extra betekenissen. Dat geeft de in het Drents geïnteresseerde een zekere indicatie voor een serieuze bespreking. Tissing komt er rond voor uit dat hij *dankber*

gebruik heeft gemaakt van het werk van Groningers. Tissing is te bescheiden, zo weet degene die dat Drentse zakwoordenboek met z'n Groningse voorganger vergelijkt. Natuurlijk, de Drentse versie is twee millimeter langer en ze hebben verzuimd om het voorwerk Romeins onderkast te pagineren en niet klein Romeins kapitaal; de sterretjes in de inleiding moeten later nog maar 'es van een spatje worden voorzien, maar voor de rest is het een perfecte kloon geworden. Inclusief een bijzondere vertaling van het Groningse uitsmijtende motto 'Zegent joe der in!' door 'Vernuvert oe dermit!'

D'r zal over zoveel jaar nog een moment komen dat een Drent, die dan pas achter het bestaan van het Groningse zakwoordenboekje komt, tegen de schrijver daarvan roept, „Hé daar, kun je zelf ook nog 'es op kop komen rijden?' Zijn ergernis kan ik me nu al voorstellen.

P.S.: Het 'Zakwoordenboek Gronings-Nederlands, Nederlands-Gronings' is een uitgave van Staalboek Veendam. Het 'Zakwoordenboek Drents-Nederlands, Nederlands-Drents' is een uitgave van de Stichting Het Drentse Boek.